24/02/2020

Ο Καλόγερος

/ Παιδεία και Πολιτισμός

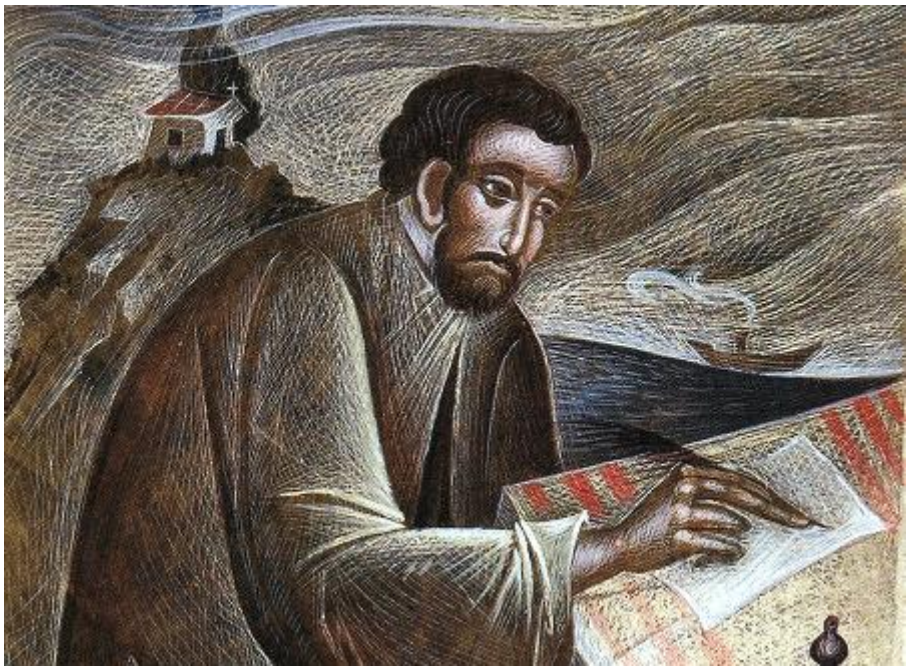

Το διήγημα του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη «Ο Καλόγερος» πρωτοδημοσιεύτηκε σε συνέχειες στην εφημερίδα «Εφημερίδα» από τους 24 έως τις 29 Φεβρουαρίου του 1892, με τον υπότιτλο «Μικρά Μελέτη». Ο ήρωας του έργου, ο καλόγερος Σαμουήλ, είναι υπαρκτό πρόσωπο. Πρόκειται για τον Νήφωνα, παιδικό φίλο του Παπαδιαμάντη, που είχε κατέβει στην Αθήνα για να γιατρέψει τα μάτια του κι έμεινε ως νεωκόρος στου Ψυρρή και συγκατοικούσε με τον συγγραφέα.

Οσάκις ηνοίγετο η θύρα του μικρού οικίσκου, δυσμόθεν, απέναντι της πύλης του ναού, και δύο νεάνιδες, ισχναί, χλωμαί, η μία ολίγον τι νοστιμούλα, η άλλη σχεδόν άσχημη, προέκυπτον εις το άνοιγμα, κοιτάζουσαι περιέργως τα συμβαίνοντα εις την οδόν, ή εις τους διαβάτας, ως κάμνουν τα πτωχοκόριτσα, όταν δεν έχουν εργασίαν, ή όταν η περιοδική οκνηρία διά της φαντασίας και της κεφαλής καταβή εις τους βραχίονας και την μέσην των, τότε εφαίνετο και μία πρεσβυτική μορφή γυναικός όπισθέν των, κόκκινη, στρογγύλη, όχι πολύ ερρυτιδωμένη ακόμη, ήτις πρέπει να ήτο η μήτηρ των δύο νεανίδων, και εφαίνετο ότι εις τον καιρόν της θα ήτο πολύ νοστιμωτέρα αφ’ όσον ήσαν σήμερον αι δύο κόραι της.
Τότε, απ’ αντικρύ μία των γειτονισσών, η κυρα-Κώσταινα, αγαπώσα την κακολογίαν, όσον και πάσα άλλη, έλεγε·
– Να οι παπαδιές!

Και ο διαβάτης, όστις ήτο από άλλην συνοικίαν, και τυχαίως συνέβαινε να περνά απ’ εκεί, ακούων την λέξιν ταύτην, εγύριζε με απορίαν προς το μέρος της μεσήλικος γυναικός, ισταμένης και αυτής παρά την θύραν της οικίας της, νηθούσης ορθοστάδην με μεγάλην ρόκαν, περί ην ήτο τυλιγμένη παχεία τολύπη μαλλίου, αδυνατών να εννοήση πώς συνέβαινε να υπάρχωσι τρεις παπαδιές επί το αυτό, εις πόλιν μάλιστα όπου λεληθότως και παρανόμως τείνει να καταργηθή διά τους ιερείς ο θεσμός του γάμου. Αλλ’ η κυρα-Κώσταινα, επιφυλακτική, σιωπηλή, συνέστελλε τα χείλη, στυγνή ως Σφιγξ ήτις, αφού είπε το αίνιγμά της, άφηνεν ασπλάγχνως τα θύματά της να βασανίζωνται διά να εύρωσιν, αν δύνανται, την λύσιν.

Μίαν εσπέραν, ο πάτερ Σαμουήλ, αφού εψάλη ο εσπερινός, κατά το σύνηθες, εξήλθε παρά την θύραν του ναού, συνηθίζων ν’ αφήνη τον ναόν ανοικτόν και μετά τον εσπερινόν επί μίαν ώραν, με την ελπίδα ότι θα εισέλθη τις των διαβατών να κολλήσει κηρίον. Ο πάτερ- Σαμουήλ ήτο νέος ακόμη, ολιγώτερον των σαράντα ετών, και είχεν έλθει εκ του Αγίου Όρους διά να ιατρευθή εκ της οφθαλμίας, υφ’ ης έπασχεν, προσκολληθείς, χάριν προσκαίρου εξοικονομήσεως παρά τινι ενοριακή εκκλησία των Αθηνών ως νεωκόρος. Αλλ’ αφού ιατρεύθη, παρήλθον έτη, και εξηκολούθησε να μένη εις την θέσιν του νεωκόρου, μελετών μεν να επανέλθη ως τάχιστα εις την Μονήν της μετανοίας του, αλλ’ ουδέποτε αποφασίζων. Είχεν αξιωθή δε της εμπιστοσύνης των επιτρόπων του ναού, οίτινες έλεγον ότι ουδέποτε απήντησαν πιστότερον άνθρωπον και καθαρωτέρας χείρας. Και την υπόληψιν δε της ενορίας όλης σχεδόν την είχεν ο πάτερ – Σαμουήλ. Αλλά μόνον εις ενορίτης γείτων, κατοικών ου μακράν της εκκλησίας, παρά την καμπήν της πρώτης οδού, τον επείραζε τον καημένον τον καλόγηρον, δεν τον άφηνε «σε χλωρό κλαδί». Ούτος ήτο ο κυρ- Γιάννης ο Μανάφτης, πεντηκοντούτης, ευτραφής, πρώην εμπορευόμενος, μετρίως εύπορος, έγγαμος και πατήρ τέκνων. Ήξευρεν ολίγα γράμματα και ήτο τακτικός αναγνώστης εκκλησιαστικών βιβλίων. Είχεν έν ελάττωμα, το ότι «εχάνετο διά ξένας υποθέσεις». Άμα λοιπόν συνήντα καθ’ οδόν ή εις τα πρόθυρα του ναού τον πάτερ Σαμουήλ, όστις τον εχαιρέτα ταπεινώς και υπομειδιών πάντοτε, καθώς εσυνήθιζεν, (ο καλόγερος ήτο μέτριος το ανάστημα, ξανθός, μελιχρός και ευπροσήγορος), ο κυρ – Γιάννης ο Μανάφτης, αντί παντός χαιρετισμού, του έλεγε:
– «Τι προσήλθες, αδελφέ;»
Ή·
– «Μη έκ τινος ανάγκης ή βίας;» ή άλλο τι παραπλήσιον. Όλα ρητά ειλημμένα εκ των ερωταποκρίσεων των γινομένων κατά την τελετήν της κουράς Μοναχού, δι’ ων ανεμίμνησκεν εις τον πτωχόν νεωκόρον τας πνευματικάς του υποσχέσεις και υποχρεώσεις. Ο πάτερ Σαμουήλ πότε εμειδία ανεχόμενος, πότε εφουρκίζετο και «δεν εσήκωνε πειρασμόν», πότε έκρυπτε την στενοχωρίαν του και τον θυμόν του.

Αλλ’ ο κυρ Γιάννης δεν εφαίνετο βαρυνθείς να επαναλαμβάνη το πείραμα.
Και την εσπέραν λοιπόν εκείνην, διαβαίνων ο κυρ Γιάννης και ιδών τον καλόγηρον, έκαμε νεύμα της κεφαλής, και τον προσηγόρευσεν λέγων·
– «Λάβε το ψαλίδιον και επίδος μοι αυτό».
Αινιττόμενος την τάξιν την γινομένην εν τη προμνημονευθήσει κουρά Μοναχού ή «Ακολουθία του Αγγελικού Σχήματος», καθ’ ην, όπως δειχθή το αυτοπροαίρετον και αβίαστον της προσελεύσεως εις τον μοναστικόν βίον, ο ιερεύς τρις επιτάττει τω δοκίμω να τω επιδώσει ιδία χειρί το ψαλίδιον, και αφού δις το επιστρέψη επί της τραπέζης, μετά την τρίτην επίδοσιν μόλις εκτελεί την κουράν.
Την φοράν ταύτην, ο καλόγερος εθύμωσε πλέον του συνήθους. Ίσως συνετέλεσεν εις τούτο και το ότι, επειδή ήτο εσπέρας Κυριακής του Μαΐου, η μικρά προ του ναού πλατεία δεν ήτο εντελώς έρημος ανθρώπων. Ίσως ο πάτερ- Σαμουήλ εφοβήθη μη ακούσωσι και άλλοι και νοήσωσι τους υπαινιγμούς του κυρ Γιάννη. Εδώ κι εκεί ήσαν παιδία παίζοντα, είτα δύο ή τρεις νέοι ίσταντο ολίγον απωτέρω συνομιλούντες. Η κυρα-Κώσταινα εκάθητο και αυτή άνευ της ρόκας της, ενώπιον της θύρας της οικίας της, αντικρύ του ναού, και ολίγον τι μεσημβρινώτερον εφαίνοντο ιστάμεναι προ της θύρας του οικίσκου των εκείναι, τας οποίας αυτή ωνόμαζε παπαδιές.
– Για να σου πω, κυρ Γιάννη, είπε μεθ’ υποζέοντος θυμού ο καλόγηρος· είναι μια παροιμία που λέγει· «εκείνος πο’ χει τα γένεια, έχει και τα χτένια».
-Το ξέρω, πάτερ -Σαμουήλ, απήντησεν ο κυρ Γιάννης, μα είναι και μια άλλη που λέει· «όποιος μ’ θέλει το καλό μ’, με κάνει και κλαίω».
Ο καλόγηρος, σκυθρωπός, δεν εδευτερολόγησεν. Αλλ’ ο κυρ Γιάννης, όστις ήτο κατά βάθος φιλάνθρωπος, διά να τον παρηγορήσει μάλλον, προσέθηκε·
– Δεν θυμάμαι τι λέγει ο θείος Χρυσόστομος, δεν ξέρω και πολλά γράμματα, η οσιότης σου γνωρίζεις καλύτερα· μου φαίνεται πως λέει· «καλύτερες είναι οι ξυλιές των φίλων παρά τα φιλήματα των εχθρών».
– Δεν ξέρω να το λέει αυτό πουθενά, απεφάνθη μετά πεισμονής ο καλόγηρος.
– Πώς δεν το λέει; επέμενεν ηπίως ο κυρ Γιάννης· είπα δα πως δεν ξέρω πολλά Γράμματα, αλλ’ ως την δευτέρα του Ελληνικού επήγα, και στα χρόνια μας δεν το είχαν σε ντροπή τους να παραδίδουν τους λόγους των αγίων Πατέρων, καθώς τώρα. Τον λόγο εις τον Ευτρόπιον τον επαραδόθηκα κι εγώ και να πώς λέει, αν θέλης να σου πω το κείμενο, που μας έβαζαν τότε οι δάσκαλοι να το μαθαίνουμε απ’ όξω, επανέλαβεν ο κυρ Γιάννης: «Ουκ έλεγόν σοι, ηνίκα συνεχώς επετίμας μοι λέγοντι ταληθή, ότι εγώ σε φιλώ μάλλον των κολακευόντων; εγώ ο ελέγχων πλέον κήδομαι των χαριζομένων; ου προσετίθην τοις ρήμασι τούτοις ότι ανεκτότερα τραύματα φίλων υπέρ εκούσια φιλήματα εχθρών; Ει των εμών ηνέσχου τραυμάτων, ουκ αν σοι τα φιλήματα εκείνων τον θάνατον τούτον έτεκε· τα γαρ τραύματα υγίειαν εργάζεται· τα δ’ εκείνων φιλήματα νόσον ανίατον παρεσκεύασε.

– Εκείνος ήτον ο μέγας Χρυσόστομος, είπεν ο καλόγηρος.
– Το ξέρω, και γι’ αυτό τον επικαλούμαι κι εγώ, και βγάζω το καπέλο μου, και σκύφτω ως τη γη μπροστά του, είπε συνοδεύων τον λόγον δια κινήσεων και χειρονομιών ο κυρ- Γιάννης· μα ως τόσο κι εγώ δεν σου τα είπα για κακό, και αφού θυμώνεις, σου υπόσχομαι ότι από δω κι εμπρός δεν θα σου κάμω λόγο πλέον. Ένα μόνον θέλω να σου πω, ότι εμείς ο απλός λαός, να ξέρεις, δίνομε μεγαλύτερη σημασία στις λέξεις παρά στα πράγματα. Οι λέξεις τι σε πειράζουν, κι εγώ τι σου φταίω αν κοπανίζω αέρα με τη γλώσσα μου; Τα πράγματα να κοιτάζεις· η συνείδησή σου τι σου λέει; Είναι η συνείδησή σου καθαρή; Τότε απ’ τις λέξεις δεν έχεις να φοβηθείς τίποτε. Τώρα σχώρεσέ με, αδελφέ μου, κι άλλη φορά πλέον δεν σου ξαναλέω τίποτε γι’ αυτά τα πράγματα.
– «κάθε αρνάκι απ’ το ποδαράκι», συνεπέρανε δι’ άλλης πάλιν παροιμίας ο καλόγηρος.
Και ο κυρ Γιάννης εστράφη προς το δυτικόν μέρος κι επήγε να εύρη τους φίλους του τους συζητητικούς και συμποτικούς, μεθ’ ων έπαιρνε το ορεκτικόν του κατά πάσαν εσπέραν, πριν απέλθη οίκαδε διά το δείπνον.
Μόλις είχε στρέψει ούτος τα νώτα και η γραία Τασού (ήτο η μήτηρ των δύο νεανίδων, τας οποίας η κυρα-Κώσταινα ετιτλοφόρει π α π α δ ι έ ς, πενηνταπέντε ετών, με κόκκινον πρόσωπον, όχι πολύ ζαρωμένη) επλησίασεν εις τον καλόγηρον, τον εκαλησπέρισεν, εισήλθεν εις τον ναόν, έκαμε τον σταυρόν της, και σταθείσα παρά το παγκάρι (διότι έκαμνεν ευχαρίστως την εκκλησιάρχισσαν), εστράφη προς τον μοναχόν, ιστάμενον παρά την παραστάδα της θύρας, και του λέγει:
– Τι σου είπε Σαμουήλ;
– Ποιος;
– Ο κυρ-Γιάννης ο Μανάφτης.
– Τα μαθημένα, δεν ξέρεις;
– Και τι θα πουν εκείνα δα που σου λέει, πολλές φορές;
– Ποια;
– Σάμπως γυρίζει η γλώσσα μου να τα πω; Σου λέει: «Τι μας ήρθες, αδερφέ;» και «απομένεις πάσα χλίψη και στενοχωρία;» και κάτι άλλα.
– Καθένας ελεύθερος είναι να λέει, δεν βαριέσαι;
– Και τι θα πουν, σε τι απάνου σού τα λέει;
– Μου λέει τάχα… είπε στενοχωρημένος κι ερυθριών ο καλόγερος… ότι πως… ότι δηλαδή να έχω το νου μου, και να υπηρετώ την εκκλησιά με ζήλο.
– Και μήπως δεν υπηρετάς καλύτερ’ από καθένανε, του λόγου σου;
– Αλήθεια… μα κόσμος είναι, τι τα θέλεις; Δεν μπορεί κανείς να τους ευχαριστήση όλους…
Την στιγμήν εκείνην εισώρμησαν εις την εκκλησίαν δύο παιδιά της γειτονιάς, ο είς δεκαπεντούτης, ο άλλος δεκατετραέτης, εκβάλλοντες ακόμη καπνόν από τους

ρώθωνας, ανυπόδητοι, κακοφορεμένοι, άνιπτοι. Ο είς είχε πετάξει αρτίως το τσιγάρο έξω του ναού, ο άλλος το άφησεν αναμμένον επί τινος μαρμάρου έξω της θύρας, επιφυλαττόμενος άμα εξέλθη να το αναλάβη. Και οι δύο φαιδροί, θορυβοποιοί, πατούντες επί των πλακών μετά κρότου, εφώναξαν με την γνωστήν επιχώριον προφοράν προς τον Σαμουήλ·

– Καλόγερε! καλόγερε! Για βγάλε μας την κολυμπήθρα...

– Γλήγορα! γλήγορα! είπε και ο άλλος.

– Τι τρέχει, παιδιά;

– Έχουμε βάφτιση. Ετοίμασε τα σύνεργα.

– Ετοίμασε τα θυμιατά κι όλα τα πώς τα λένε, προσέθηκεν ο έτερος.

– Αμέσως! αμέσως!

Ούτοι ήσαν οι δύο βοηθοί του καλογήρου, οίτινες μετεκόμιζον την κολυμβήθραν εις τας οικίας, διά τας βαπτίσεις. Οι ίδιοι εξεκώφαινον και τους ενορίτας δι' υπερμέτρου και ατελευτήτου κωδωνοκρουσίας κατά τας εορτάς, ενίοτε και κατά τας καθημερινάς. Οι αυτοί δε, διανυκτερεύοντες πλειστάκις εις το ύπαιθρον όπισθεν των τοιχών του ναού, ήναπτον πυρά, κι ενίοτε προσείλκυον νεώτερα και αθωότερα παιδία εις την ποθεινήν συναναστροφήν των.

Ο Σαμουήλ εξήγαγεν εκ του ιερού Βήματος τα άμφια, το Ευχολόγιον, το Μυροδοχείον και το θυμιατόν, παρέδωκε την κολυμβήθραν εις τους δύο αγυιόπαιδας, και ηκολούθησε και αυτός κατόπιν των, μεταβαίνων εις την οικίαν όπου έμελλε να τελεσθεί η βάπτισις. Αφήκεν εις την κυρα-Τασού την παραγγελίαν να κλειδώση τον ναόν. Αύτη δε την τελευταίαν στιγμήν του είπε με ψίθυρον φωνήν·

– Θα σε ιδούμε το βράδυ; Έχουν κάτι να σου πουν τα κορίτσια.

Ο καλόγηρος είπε: «θα 'ρθω», και στραφείς είδεν αντικρύ του την κυρα-Κώσταιναν, ήτις είχεν επ' αυτού εστηλωμένον το βλέμμα, βλέμμα μεστόν υποψίας και κακοβουλίας.

Οι συμποτικοί φίλοι του κυρ- Γιάννη του Μανάφτη ήσαν ο μπαρμπα-Γρηγοράκης, ο κυρ -Αθανάσης και ο γερο-Παντελάκης, όλοι εύθυμοι γέροντες. Την εσπέραν εκείνην είχον συνέλθει ήδη εις το παντοπωλείον του Κοσαροπούλου, είχον λάβει ολίγα χαψιά κι ένα τσίρον ως όψον, κι έπινον τον ξανθόν ρητινίτην. Απέφευγον εκ συστήματος την μαστίχαν και παν οινόπνευμα, έπινον δε συνήθως πάσαν εσπέραν προ του δείπνου ανά δύο ή τρία ποτήρια οίνου έκαστος. Ήσαν όλοι καλοί οικοκυραίοι, ώκτειρον την πολιτικήν κατάστασιν, συνεζήτουν δε καθ' εκάστην ζητήματα πολιτικά, θρησκευτικά, κοινωνικά και ενίοτε επιστημονικά. Την εσπέραν εκείνην του Μαΐου, οι μεν άλλοι εκίρνων με νερόν τον οίνον, ο δε γερο-Παντελάκης, δεν ήθελε ν' ακούσει τίποτε περί τούτου. Και εις τα κυνικά καύματα ακόμη τον έπινεν άκρατον.

Όλας τας παροιμίας τας παρεδέχετο ως αληθείς ο γερο-Παντελάκης, μόνον το ιαμβοτροχαϊκόν δίστιχον· «Το μήνα που δεν έχει ρ ω, βάζει ο μπεκρής νερό», αυτό

δεν ήθελε να το ακούση· εβεβαίου μάλιστα ότι είχε γνωρίσει το πάλαι ένα δάσκαλον οινοπότην, όστις, διά να ψεύση και αποδείξη παράλογον το δίστιχον τούτο, εσοφίσθη και ανέλαβεν ως σπουδαίον έργον να προσθέση εις όλους τους μήνας το ρω. Και τον μεν Μάιον τον έκαμε Μάριον, τον δε Ιούλιον, μη έχων πώς να τον προικίσει με ρω, τον μετεμόρφωσεν εις Ινούλιον. Έως εκεί έφθασαν αι επί των ονομάτων των μηνών εγχειρήσεις του τολμηρού δασκάλου.

Ότε εισήλθεν ο κυρ- Γιάννης, η εσπερινή συζήτησις είχεν αρχίσει ήδη. Την εσπέραν εκείνην, ως πάντοτε σχεδόν κατά Κυριακήν συνέβαινε, διότι έκαστος των συμποτών γερόντων απέφερε τας εκ του πρωινού εκκλησιασμού εντυπώσεις του, ήτο θρησκευτικόν το θέμα.

Δεν ανήκον όλοι εις την αυτήν ενορίαν. Την πρωίαν της Κυριακής ελειτουργείτο έκαστος εις την αυτήν ενορίαν του, και την εσπέραν, συνερχόμενοι επί το αυτό εκακολόγουν τους ιερείς, τους ψάλτας, τους επιτρόπους και προ πάντων τους αρχιερείς.

– Να έλα δα, κυρ Γιάννη, καλώς μας ήρθες, είπεν ο μπαρμπα-Γρηγοράκης. Δεν λες και συ τίποτε, αδελφέ;

– Για τι πράγμα; είπεν ο κυρ Γιάννης.

– Φέρε, παιδί, ένα εκατοστάρι, κι ένα ποτήρι παραπάνω, διέταξεν ο κυρ-Αθανάσης.

Ο κυρ Γιάννης εκάθισε τέταρτος παρά την τράπεζαν.

– Καλώς τα κάνετε, κύριοι, είπε.

– Φιλονικούμε, είπεν ο μπαρμπα-Γρηγοράκης για τα εκκλησιαστικά μας πράγματα. Εσύ είσαι εκκλησιαστικώτερος από μας. Αυτός ο Θανασάκης ο φίλος μου, είναι χονδροκέφαλος. Κοντραστάρει και καλά ότι η καλογερική, το μοναχικόν σχήμα, πώς το λένε, δεν είναι γραμμένο στο Ευαγγέλιο, και ότι, αν θελήση η Ιερά Σύνοδος να δώση την άδεια να παντρευθούν, παντρεύονται όλοι.

– Και την Ιερά Σύνοδο ποιος μπορεί να την παντρέψη; είπεν ο γερο-Παντελάκης.

– Ανευλαβώς μεν, αλλ’ ορθώς, παρετήρησεν ο κυρ-Γιάννης· εννοείται· τότε πρέπει να παντρευθούν πρώτα-πρώτα οι αρχιερείς.

– Κατάλαβες τώρα, Θανασάκη, φίλε μου; επανέλαβε θριαμβευτικώς ο Γρηγοράκης, το κατάλαβες ότι δεν έλεγες τίποτε, ή όχι;

– Πού καταλαβαίνω εγώ; Εγώ αργώ να καταλάβω, απήντησεν ελαφρώς πειραχθείς ο κυρ Αθανάσης· αργώ, αλήθεια, μα ως τόσο, άμα καταλάβω ένα πράγμα, το καταλαβαίνω καλά, Γρηγοράκη μου.

Ο μπαρμπα-Γρηγοράκης εγέλα σιγά.

– Έχετε υπομονήν, κύριοι, ιδού τι είναι· θέλετε να με ακούσετε εμέ; είπεν ο κυρ Γιάννης.

– Ακούς εκεί, βέβαια· γιατί σου είπε, ότι είσαι εκκλησιαστικώτερος από όλους μας; απήντησεν ο μπαρμπα-Γρηγοράκης. Κι έπειτα ξέρεις και γράμματα.

– Μα ας πιούμε ως τόσο και μια, επρότεινεν ο γερο-Παντελάκης

– Ευχαρίστως.
Και συνέκρουσαν τα ποτήρια.
Ο κυρ Γιάννης ήκουσε, χωρίς να διαμαρτυρηθή, την περί της εγγραμματοσύνης του φιλοφρόνησιν του μπαρμπα-Γρηγοράκη. Είναι αληθές, ότι εγνώριζεν είπερ τις και άλλος της ειρωνικής μετριοφροσύνης τα θέλγητρα, και όταν προ μικρού διαβεβαίου τον πάτερ Σαμουήλ, τον νεωκόρον, ότι μόνον έως την β τάξιν του Ελληνικού σχολείου είχε φθάσει, δεν έλεγεν αλήθειαν. Είχεν ακούσει και γυμνασιακάς τάξεις, και προσέτι, λίαν φιλαναγνώστης ων, είχεν αναπτύξει τας ιδέας του. Εκ φύσεως δε δεν εστερείτο και κρίσεως ορθής.
– Λοιπόν, λέγε, σε ακούμε, είπεν ο Γρηγοράκης.
– Εγώ δεν ακούω τίποτε, είπεν ο κυρ Θανάσης.
– Μην ακούς εσύ, γιατί άδικα σκοτίζεσαι. Παιδί! φέρε ολίγο μπαμπάκι να του στουπώσουμε τ’ αυτιά.
– Μα σταθήτε, υπέλαβεν ο κυρ Γιάννης, άφσε τον Γρηγοράκη να λέει, κυρ-Θανάση. Ιδού· με ολίγας λέξεις, ας διατυπώσωμεν το θέμα, κύριοι. Το ζήτημά σας ήτον, καθώς ενόησα, αν εις την εποχήν μας πρέπει να υπάρχουν πλέον καλόγηροι, ή όχι. Δεν είναι αυτό;
– Μάλιστα.
– Ιδού λοιπόν, με δύο λέξεις. Εννοείτε, κύριοι, να μείνωμεν εντός της Ορθοδοξίας, ή φρονείτε ότι πρέπει να προσέλθωμεν εις τον Προτεσταντισμόν;
– Μη γένοιτο, είπεν ο Γρηγοράκης.
– Πώς είπες, να γίνουμε Προτεστάντες; είπεν ο γερο-Παντελάκης. Μη χειρότερα!
– Εκεί, σας βεβαιώ, καταντά το πράγμα. Θέλετε να σας είπω τι πρεσβεύει η Εκκλησία μας περί γάμου και αγαμίας, ή να λέμε απλώς ιδικάς μας γνώμας «διδασκαλίας, εντάλματα ανθρώπων», «πλανώντες και πλανώμενοι»;
– Η Εκκλησία μας τι φρονεί.
– Αν θέλετε λοιπόν να μείνωμεν εντός του δόγματος, ιδού. Υποθέσατε ότι εγώ σήμερον είμαι άγαμος και ότι αποφασίζω να μείνω άγαμος, ότι φεύγω την πόλιν, ότι αναβαίνω εις την κορυφήν του Υμηττού, όπου έχω ένα χωράφι κι εκεί κτίζω μίαν καλύβην, ενδύομαι τρίχινα μαύρα φορέματα ή σάκκινα ή σχοίνινα, αδιάφορον, και ζω καλλιεργών την γην, ή τρέφομαι με χόρτα και προσεύχομαι, χωρίς να έρχωμαι εις συχνήν επικοινωνίαν με τους ανθρώπους. Τι σας πειράζω, σας; Όταν αποδειχθή, ότι ενοχλώ σας ή τας γυναίκας σας ή τα κτήνη σας, τότε έχετε το δικαίωμα, σεις, η πολιτεία, σεις, η κοινωνία, να θέσητε νόμους περισταλτικούς εναντίον μου, να με τιμωρήσητε αυστηρώς. Ενόσω όμως δεν σας ενοχλώ, δύνασθε να με κατακρίνετε, να με σκώπτετε, να με περιφρονήτε, όσον θέλετε, να με εμποδίσετε δεν ημπορείτε. Ούτως εγεννήθη ο μοναχικός βίος. Διότι, εννοείται, ότι, αν το κάμω εγώ, πιθανόν να με μιμηθή και άλλος, και άλλος… Και ούτω κατ’ ολίγον έγιναν τα μοναστήρια.

– Οι αρχαίοι, νομίζω, ότι δεν είχαν υποχρεωτικόν τον γάμον, υπέλαβεν ο κυρ-Γρηγοράκης.
– Δυνατόν να υπήρξαν κατά την αρχαιότητα πολιτείαι έχουσαι τοιούτους νόμους, με χαρακτήρα κοινωνικόν και οικογενειακόν. Αλλ' αι πολιτείαι εκείναι είχαν και τον Καιάδαν, είχαν και το Βάραθρον. Τους αχρήστους τους εκρήμνιζαν εκεί μέσα. Αι νεώτεραι όμως κοινωνίαι, αι χριστιανικαί, πρώτην βάσιν έχουσι το αδέσμευτον της θελήσεως, την απόλυτον ελευθερίαν του ατόμου. Όπως υπάρχουν άτομα μη δυνάμενα να έλθωσιν εις γάμον (τοιούτοι είναι οι ασθενείς, οι ανάπηροι, οι αναφρόδιτοι και οι ανίκανοι προς εργασίαν), ούτω υπάρχουσι και άτομα μη θέλοντα να έλθωσιν εις γάμον. Και η ελευθερία της θελήσεως απαγορεύει να βιάσωμεν τους τοιούτους να νυμφευθώσι.
» Το ζήτημα, βλέπετε, το περί γάμου και αγαμίας, είναι βαθύ, είναι εν των δυσκολωτέρων κοινωνικών ζητημάτων. Μην είμεθα βάρβαροι, μη θέλωμεν να επιβάλωμεν βίαν εις τους ανθρώπους. Τάχα απαντάτε σήμερον πολλούς εγγάμους να είναι ευχαριστημένοι από την τύχην των, ή βλέπετε να είναι εύκολος ο γάμος, ως έπρεπε να είναι, ως επιούσιος κοινωνικός άρτος, ως θεμελιώδης θεσμός; Πολλού γε και δει. Ή μήπως οι μόνοι άγαμοι σήμερον είναι οι καλόγηροι;
» Ας καταστήσωμεν πρώτον τον γάμον δυνατόν διά τους επιθυμούντας να νυμφευθώσι, και ακολούθως έχομεν καιρόν ν' αναγκάσωμεν και τους μη επιθυμούντας. Ας ανοίξωμεν πρώτον την θύραν εις τους θέλοντας να εισέλθωσι, και κατόπιν βιάζομεν και τους μη θέλοντας.
» Ταύτα λοιπόν· κι εκείνος όστις θα καταργήση, είτε εν τη Ανατολή είτε εν τη Δύσει, την καλογηρικήν δεν εγεννήθη ακόμη. Ο Λούθηρος εις τα βορειοδυτικά της Ευρώπης, δεν θα ετόλμα να το πράξη, αν δεν ήτο καλόγηρος ο ίδιος και δεν επεθύμει να νυμφευθή μίαν καλογραίαν.
» Τοιαύτα τινα, κυρ Θανάση, παραγγέλλει και ο Χριστός, καθώς φαίνεται και εις το Ευαγγέλιον, και μην ακούης τας φλυαρίας των Διαμαρτυρομένων. Ο Χριστός είπεν· «Ο δυνάμενος χωρείν χωρείτω» και απεφάνθη ότι ο τελειότερος βίος δεν είναι δι' όλους, αλλά δι' εκείνους «οις δέδοται», εννοών την αγνείαν και την ακτημοσύνην, άτινα είναι η βάσις της μοναχικής πολιτείας.
» Αλλά θα είπης ότι τώρα η καλογηρική εξέπεσε. Και τι δεν εξέπεσεν; Όλοι οι παλαιοί θεσμοί είναι καλοί, όλους τους ενόθευσεν η αμάθεια και η κακία. Αλλά όσον και αν εξέπεσεν, όσον και αν εκπέση ακόμη ο μοναχικός βίος, ποτέ, το επαναλαμβάνω, ποτέ δεν έχεις το δικαίωμα να εμποδίσης τον άλλον να μένη άγαμος, να φύγη τον κόσμον και να φορέση ράσα.
» Το μόνον δικαίωμα το οποίον έχει η Πολιτεία, επίκουρος ερχομένη της Εκκλησίας, είναι ν' αναγκάζη τους καλογήρους, όσοι, αμνήμονες της δοθείσης ιεράς υποσχέσεως, φεύγουν τα μοναστήρια κι επανέρχονται εις τον κόσμον, να τους αναγκάζη, λέγω, να επιστρέφωσιν εις τα μοναστήρια.

– Α! Θεός σχωρέσ’ τον πατέρα σ’, ανέκραξεν ο Γρηγοράκης.
– Α! εδώ είμαστε, είπε και ο γερο-Παντελάκης. Μπράβο! μπράβο! καλά τα είπες. Μα δεν πίνουμε ως τόσο και μια;
– Ας πιούμε.
Και συνέκρουσαν τα ποτήρια.
– Αλλοίμονό μας, επανέλαβε λείχων τα χείλη ο κυρ -Γιάννης, καθόμαστε και πίνομε κι έχομε την αξίωση να λύσουμε όλα τα σπουδαία ζητήματα.
– Μα το πιοτό κατεβάζει ιδέες, είπεν ο κυρ- Παντελάκης.
– Κατά το κεφάλι, είπεν ο κυρ- Γρηγοράκης. Στου φίλου μου του Θανασάκη τι ιδέες θέλεις να κατεβούν;
– Λέγε εσύ, είσαι ασύδοτος, είπεν ο κυρ Θανάσης.
– Βλέπω κι εγώ ότι σας εζάλισα, επανέλαβεν ο κυρ Γιάννης, μα ως τόσο δύο λέξεις ακόμη, ειδικώς ως προς το μοναστηριακόν ζήτημα εις την Ελλάδα, διότι εδώ μας φέρει το συμπέρασμα το οποίον έβγαλα, περί περιορισμού των καλογήρων εντός των Μονών. Περί των μοναστηρίων εις την Ελλάδα, όπου είναι και η μεγαλυτέρα θρησκευτική παρακμή και ηθική έκλυσις, πολλοί πολλά είπαν και έγραψαν, αλλ’ εγώ φρονώ ότι η μεγαλυτέρα αιτία της παρακμής των μοναστηρίων είναι η σκανδαλώδης ανάμειξις της Πολιτείας και των κοσμικών προσώπων εις τα καλογηρικά πράγματα. Και απόδειξις ότι ούτως έχει είναι αυτή αύτη η κατάστασις, καταμαρτυρούσα καθ’ εαυτής, διότι εις την υπόδουλον Ελληνικήν χώραν είναι εις καλυτέραν σχετικώς κατάστασιν τα μοναστηριακά πράγματα. Διά να μη μακρηγορώμεν λοιπόν, σας λέγω ότι εγώ φρονώ ότι η Πολιτεία, από κοινού μετά της Εκκλησίας, καλά θα κάμει να συγχωνεύση όλα τα μοναστήρια εις σαράντα ή πενήντα, τα μεγαλύτερα και σπουδαιότερα εκ των υπαρχόντων, όπου να συγκεντρώση όλους τους μοναχούς. Των άλλων την περιουσίαν να μη την δημεύση, όπως άλλοτε ιεροσύλως η Βαυαρική αντιβασιλεία έπραξεν, αλλά τα μεν ιδρύματα να μείνουν ως μετόχια των σαράντα ή πενήντα, διατηρουμένων ευπρεπώς και των ναών, το δε περίσσευμα, αν υπάρχη, να κατατίθεται εις κοινόν εκκλησιαστικόν ταμείον, προς βοήθειαν απόρων και ασθενών ιερέων και μοναχών. Εις δε τα σαράντα ή πενήντα κυριώτερα μοναστήρια να επιβληθή, εννοείται, αυστηρά κοινοβιακή τάξις, αληθής βίος μοναχών. Πρώτον πρέπει ν’ απαγορευθή εις τας γυναίκας η εις τα μοναστήρια είσοδος, και μέχρις ενός μιλίου περιοχής η προσέγγισις του θήλεος. Θα ειπήτε, «όποιος θέλει, βρίσκει». Αδιάφορον· τα μοναστήρια να μείνουν μοναστήρια, και ο μοναχός, ως άτομον, ενδέχεται ν’ αμαρτήση. Έπειτα το μοναστήρι είναι το
τ α μ π ο ύ ρ ι του μοναχού, και τότε, όποιος θέλει, θα δύναται «να βαστάξη ταμπούρι». Το ουσιώδες είναι να μη εισβάλλουν κουμπάρες και κολλήγισσες εις τους καθιερώμένους χώρους· έπαρχοι δε και έφοροι και δήμαρχοι με τες επαρχίνες και εφορίνες και δημαρχίνες να μη εισελαύνουν εις τα «αρχονταρίκια» και

γυρεύουν «κότα- πίττα». Αυτά. Και προς τούτοις η προσευχή να γίνεται πλήρης, με όλα τα παλαιά τυπικά, με τας παννυχίδας και τους βαθείς όρθρους, με τας στιχολογίας και τα ψαλτήρια. και να επιβληθή εις τους κοινοβιάτας ο κ α ν ώ ν του μοναχού, και η κοινή τράπεζα, και η ακριβής νηστεία, και όλα. Αυτά εγώ φρονώ, και πιστεύω ότι η γνώμη μου είναι ως έγγιστα η ορθοτέρα.
– Συμφωνώ εις όλα, είπεν ο Γρηγοράκης.
Ο γερο-Παντελάκης παρήγγειλε και άλλο εκατοστάρι, και αφού το έπιαν, εξήλθον και οι τέσσαρες και απεχωρίσθησαν. Είχε νυκτώσει ήδη.
Την νύκτα εκείνην, περί ώραν ενδεκάτην, όταν επέστρεψεν ο καλόγηρος εις το κελλίον του, ήρχισε να πλύνη το στόμα με άφθονον νερόν. Ησθάνετο αλλόκοτόν τινα εντύπωσιν, ως γεύσιν και οσμήν χώματος, εις τους ρώθωνας και εις τα χείλη. Παράδοξον! Αληθεύει λοιπόν, η Γένεσις του Μωυσέως λέγουσα· «και έπλασε Κύριος ο Θεός τον άνθρωπον χουν λαβών από της γης, και ενεφύσησεν εις το πρόσωπον αυτού πνοήν ζωής, και εγένετο ο άνθρωπος εις ψυχήν ζώσαν»; Και η γεύσις άρα και η οσμή της ανθρωπίνης σαρκός είναι ακόμη γεύσις και οσμή χώματος;
Και όμως δεν είχε παραβή ακόμη όλα τα χρέη του ο πάτερ Σαμουήλ, τα χρέη τουλάχιστον του νεωκόρου. Ήτο πιστός και τίμιος υπηρέτης της εκκλησίας, οι επίτροποι το διεβεβαίουν τουλάχιστον. Και ως άνθρωπος κοσμίως διήγε, και ως μοναχός ακόμη καλά εφέρετο μέχρι της ημέρας ταύτης, όσον είναι δυνατόν να φέρεται καλά μοναχός κυλιόμενος εις τον κόσμον. Και την εσπέραν εκείνην είχεν υπάγει εις δύο οικίας, όπου θα ετελούντο βαπτίσεις, διότι αυτό ήτο το καθήκον του. Και εις τους γάμους ακόμη επήγαινε κομίζων το Ευαγγέλιον και τα ιερά άμφια, και όσα είναι χρέη του νεωκόρου, του υπηρέτου του ναού και υπηρέτου των ιερέων, όλα τα εξετέλει. Εις την εκκλησίαν προθυμότατα υπηρέτει τους ιερείς και τους επιτρόπους και τον λαόν, και εις τας οικίας των επιτρόπων ακόμη έκαμνε μικράς υπηρεσίας· υπηρέτει δε προθύμως και τας ευλαβείς κυρίας με τα πτερά των, με τες μυρωδιές των, με τα ριπίδιά των, διασχίζων συχνά τους στοίχους των, προσφέρων εις αυτάς καθίσματα, ακούων τα ευχαριστώ των, και ποτέ έως τώρα δεν ημάρτησεν, ειμή διά της ακουσίας επαφής της γινομένης εν ημέραις μάλιστα συρροής κόσμου, όπως την Μεγάλην Εβδομάδα, και εις άλλας εορτάς. Εκείναι δε εφαίνοντο τόσον αθώαι, τόσον αγναί, και τόσον αδιάφοροι! Προφανέστατα, ουδ’ υπώπτευαν καν το ότι υπό το ράσον του μοναχού ήτο δυνατόν να κρύπτηται σαρκική τις ορμή. Και αι πλείσται δεν δυσηρεστούντο διά την ακουσίαν επαφήν, και όλαι σχεδόν δεν απέφευγον τον προς τους άνδρας συγχρωτισμόν. Εις τι ημάρτησεν ο καλόγηρος έως τώρα;
Και μήπως αυτός μόνον ήτο καλόγηρος τάχα; Όλη η εκκλησία, κατά τας καθημερινάς, όταν δεν εισήρχετο λαϊκός τις να προσκυνήση, ωμοίαζε με μοναστήριον. Δεξιά ίσταντο εις τον χορόν ο πατήρ Αρσένιος και ο αρχιμανδρίτης Γρηγέντιος, αριστερά ο προηγούμενος Παυλίνος και ο παπα-Αντώνης, εφημέριοι

του ναού και οι τέσσαρες· τούτων ο τελευταίος είχε ποτε πρεσβυτέραν, αλλά τώρα είχε χηρεύσει, και δεν διέφερε κατ’ ουσίαν των τριών ιερομονάχων συλλειτουργών του. Άλλοτε ήτο και ο παπα-Γιάννης, εφημέριος έγγαμος, αλλ’ οι επίτροποι τον είχαν αποβάλει, δεν ήτο αρεστός εις αυτούς και εις την θέσιν του έβαλαν τον προηγούμενον Παυλίνον.
Ίσταντο και οι τέσσαρες εις τον χορόν, και το καθολικόν προσελάμβανε τότε σεβασμίαν όψιν λαύρας· ίσταντο κι εκοίταζαν από καιρού εις καιρόν προς την θύραν, μη τυχόν εισέλθει ενορίτισσά τις να «πάρει ευχήν», διότι ο εφημερεύων, αν ετύγχανε να είναι αυτός ο ενορίτης της προσερχομένης, ήτο ικανός να διακόψη τον εσπερινόν, διά να προφθάση να της δώση αυτός την ευχήν, φοβούμενος μη τυχόν οι άλλοι τρεις του πάρουν την ενορίτισσαν. Και μετά τον εσπερινόν, όταν ήρχιζαν να λογομαχώσι περί διανομής εισοδημάτων, καταγγέλλοντες αλλήλους ως πλεονέκτας και άρπαγας, τότε πλέον ο ναός δεν είχεν όψιν λαύρας, αλλά (ήμαρτον, Κύριε!) χάβρας. Άλλο είδος χάβρας πάλιν, ήτο εκείνο το οποίον απετελείτο εις την κατ’ οίκους τελετήν Ευχελαίων, ότε οι τέσσαρες εμοιράζοντο τας ευχάς, τας αιτήσεις και τα Ευαγγέλια και έλεγαν και απήγγελλαν όλοι συγχρόνως, ως να εβιάζοντο να διαπεραιώσωσι τον ασθενή μίαν ώραν αρχήτερα.
Και τι έπταιεν επί τέλους αυτός ο πτωχός καλόγηρος, αφού ήτο απλούς υπηρέτης των ιερέων; Αλλά τι έπταιον και οι ιερείς, αφού ήσαν υπηρέται των επιτρόπων; Οι επίτροποι, τους οποίους είχεν ονομάσει τις φωτοσβέστας, διά την μανίαν την οποίαν έχουν να σβήνωσι τα κηρία των προσκυνητών ημίκαυστα, οι επίτροποι, αφού έτρεχον και προσελιπάρουν τους ισχύοντας ίνα διορισθώσιν εις την θέσιν ταύτην, ως να επρόκειτο περί βιοποριστικού έργου, ενώ οι πλείστοι τουλάχιστον το αναδέχονται από κενοδοξίαν και ματαιότητα, τινές δε και από ζήλον ειλικρινή, οι επίτροποι εδέσποζον των ιερέων, των ψαλτών και του νεωκόρου. Οι επίτροποι έβγαλαν εσχάτως την μόδαν να τελώνται δύο λειτουργίαι, α λα φράγκα, και εις τας μικροτέρας εκκλησίας των Αθηνών, ως να ήσαν αι λειτουργίαι φουρνιές ή βαρκαδιές (οίκτειρον, Κύριε!). Οι επίτροποι εβίασαν με τούτο τους ιερείς, μη περισσεύοντος χρόνου, να πατώσι την συνείδησίν των διακωμωδούντες τα ιερά, και να λειτουργώσιν άνευ Μεσονυκτικού, άνευ Ωρών, σχεδόν άνευ Όρθρου. Κατήντησαν δε να περιφρονήσωσι το θεόπνευστον βιβλίον του ιερού Ψαλμωδού, κακοδοξία ήτις, και αν είχαν όλας τας αρετάς, ήρκει αυτή μόνη να τους απολέση. Αυτά έβλεπεν ο πτωχός καλόγηρος, και εν συνειδήσει συγκρίνων τον εαυτόν του με τους ιερείς, οίτινες είναι αυτό δη τούτο ψυχών αχθοφόροι, τον έβλεπεν εκατοντάκις καλύτερον.
Και δεν είχεν άδικον.

Αλλά τι να είπη τις περί των αρχιποιμένων του περιουσίου λαού, αυτών οίτινες κουρεύουσι τα πρόβατα του Κυρίου, εις το πρότυπον βασίλειον; Αυτοί είναι οι μάλιστα υπεύθυνοι, και οι μόνοι, της παρούσης εκλύσεως. Αυτοί «χάριν μισθαρίου

και δοξαρίου» δεν είναι οι απεμπολήσαντες πάσαν ανεξαρτησίαν, πάσαν αξιοπρέπειαν, εις την πολιτικήν εξουσίαν; Αυτοί δεν είναι οι περιορίσαντες πάσαν αυτών την ενέργειαν εις την επίδειξιν και εις το τελετουργικόν μόνον; Και μήπως εκτελούσι τουλάχιστον και τους τύπους μετ' ακριβείας και ευσυνειδησίας; Τρέχουσιν εις τα μνημόσυνα κατά Κυριακάς, χαριζόμενοι εις την βλακώδη ματαιοφροσύνην αμαθών και χυδαίων ανθρώπων, ενώ γνωστόν είναι ότι τα μνημόσυνα κανονικώς γίνονται τα Σάββατα ή και τας καθημερινάς τας άλλας. Ανέχονται την περικοπήν όλων των ακολουθιών, καταργήσαντες σιωπηλώς παν τυπικόν εν τη εκκλησία. Αυτοί δεν είναι οι υπογράφοντες εγκυκλίους περί ορισμών και διατάξεων εκκλησιαστικών και είτα ασυστόλως πρώτοι αυτοί παραβαίνοντες τας εγκυκλίους εκείνας; Αυτοί δεν είναι οι τοσάκις εγγράφως απαγορεύσαντες πάσαν καινοτομίαν εν τη μουσική και είτα ηλιθίως ανεχόμενοι την θυμελικήν παρωδίαν, την καταρρυπάνασαν βαναύσως όλους τους ναούς της πρωτευούσης; Αυτοί δεν είναι οι δι' εγκυκλίων μεν απαγορεύοντες την τελετήν γάμων και βαπτίσεων κατ' οίκους, δι' οχημάτων δε τρέχοντες προς τελετήν γάμων και βαπτίσεων εις οίκους; Αυτοί δεν είναι οι στέργοντες την πληθύν των ιερομονάχων ως εφημερίους εις τας πόλεις; Και διά τίνα λόγον θα εσυγχωρείτο ο γάμος εις τους ιερείς, αν οι ιερομόναχοι δεν ήσαν προωρισμένοι διά τα μοναστήρια, όπου έχουσι δώσει ευχήν αγνείας και φυγής του κόσμου; Αυτοί, οι δοκούντες ευπαίδευτοι, δεν είναι οι ανεχόμενοι ν' ακούωσι τερατώδεις σολοικισμούς εν τη ιερά ακολουθία, και οι ίδιοι πολλάκις σολοικίζοντες; Αυτοί δεν είναι οι προχειρίζοντες εις ιερείς τα αμαθέστατα, τα φαυλότατα στοιχεία, ενδίδοντες μάλλον εις την πίεσιν του χ α μ ω θ ι ο ύ ή τω Θεώ πειθαρχούντες; Τις δύναται να πιστεύσει ότι αυτοί είναι χρημάτων κρείττονες και ότι δεν αληθεύει η περί σιμωνίας φρικώδης κατηγορία, όταν βλέπει τους αποθνήσκοντας εξ αυτών καταλείποντας βίον πολύν εις τους ανεψιούς; Και δεν είναι αυτοί, οι αρχιποιμένες του περιουσίου λαού του Κυρίου, οι περιερχόμενοι προς ενιαυσίαν κουράν τας κώμας και τας μονάς, όπου τηρούσιν εν ισοβαρεί αρμονία, ως δύο ισορρόπους δίσκους ζυγαριάς, γείτονας αλλήλων, την κοιλίαν και τον θύλακον; Και με τοιαύτας αρχάς, με τοιαύτα αισθήματα, με τοιούτον βίον, πώς είναι δυνατόν να ιθύνωσι καλώς τα της εν Ελλάδι Εκκλησίας; Και δεν είναι καιρός άρα να σκεφθή η Μεγάλη του Χριστού Εκκλησία αν δεν συμφέρει ν' αποσύρη από της εν Ελλάδι ανηλίκου αδελφής της το αυτοκέφαλον, το οποίον κατά συγκατάβασιν μόνον και υπό όρους παρεχώρησεν αυτή;

Ταύτα δεν τα εσκέπτετο όλα ο Σαμουήλ με την κεφαλήν του, αλλά τις συγγραφεύς υπήρξεν, όστις δεν υποκατέστησεν ενίοτε εαυτόν εις τας σκέψεις του ήρωός του; Με την άδειαν του αναγνώστου, παρενεβάλαμεν και ημείς ολίγας ιδέας ατομικάς μας εις τα αισθήματα του ατυχούς μοναχού. Σπεύδομεν δε να δηλώσωμεν ότι με τα ανωτέρω δεν προσβάλλομεν το κύρος της Εκκλησίας, αλλ' απλώς εκφράζομεν

την λύπην μας διά την κατάστασιν των πραγμάτων.

Και όμως ο Σαμουήλ, αφού έπλυνε και έπλυνε το στόμα, και η αλλόκοτος εκείνη οσμή δεν εξηλείφετο, έπεσεν εις είδος αναπολήσεως βαθείας, και έβλεπεν, έβλεπε νοερώς το κοινόβιόν του, παρά την υπώρειαν του Άθω του γεραρού, του συστέλλοντος τας οφρύς και φέροντος εις την κεφαλήν πότε άσπρον κιουλάφι, πότε μαύρον καλυμμαύχιον· από του ύψους του οποίου καταφέρεται η τρικυμία με μυρίας βροντάς και με απείρων νυκτών σκοτίαν, και εις ου την κορυφήν η αστραπή δεν παύει να καλλωπίζη με ερύθημα την προαιωνίαν χιόνα, τείχος άρρηκτον καθ’ ου στομώνονται τα οξύτερα βέλη του Φοίβου, και όπου το αέναον αστραποβόλημα είναι ως το ανοιγόκλεισμα του ακοιμήτου οφθαλμού της θείας Προνοίας. Και έβλεπε μίαν εαρινήν αυγήν, καθ’ ην εψάλλετο ο όρθρος, ως σύνηθες, εις το καθολικόν του κοινοβίου, και οι αδελφοί όλοι, υπέρ τους εκατόν, είχον συνέλθει εις τον ναόν και ίσταντο ακίνητοι εις τα στασίδιά των, φορούντες όλοι τα επανωκαλύμμαυχα, τινές δε τα πολυσταύρια και τα σχήματά των, έβλεπεν, εις τον νάρθηκα έξω, την επί του τοίχου εζωγραφημένην αλληγορικήν εικόνα του μοναχού εσταυρωμένου, κατά μίμησιν του Δεσπότου Χριστού, και τους διαβόλους με τα ακόντια, με τα ξίφη, με τα τόξα των, όλους βάλλοντας, όλους κεντούντας τον μοναχόν, τανυσμένον επί του σταυρού του. Και συγχρόνως ενθυμείτο το νεκρώσιμον «ευλογητάριον», το ψαλλόμενον κατά τας κηδείας των μοναχών, «…οι τον Σταυρόν, ως ζυγόν αράμενοι, και εμοί ακολουθήσαντες εν πίστει». Και είτα αμέσως ανεπόλει όλην την νεκρώσιμον ακολουθίαν του Εξοδιαστικού των μοναχών, και έβλεπε τον νεκρόν τυλιγμένον, ραμμένον εις το ράσον του, ως βρέφος εσπαργανωμένον, με το πρόσωπον σκεπαστόν, με τους κοκκίνους σταυρούς κεντητούς επί του στήθους και επί των γονάτων, και ενθυμείτο τους στίχους του Αμώμου: «Ως γλυκέα τω λάρυγγί μου τα λόγια σου, υπέρ μέλι τω στόματί μου! Διά τούτο ηγάπησα τας εντολάς σου υπέρ χρυσίον και τοπάζιον. Και φυλάξω τον νόμον σου διά παντός εις τον αιώνα, και εις τον αιώνα τους αιώνος». Και ενθυμείτο τους αναβαθμούς τους ψαλλομένους· «Τοις ερημικοίς ζωή μακαρία εστί, θεϊκώ έρωτι πτερουμένοις». Και είτα εισήρχετο εις το καθολικόν, και έβλεπε τους αδελφούς όλους ακινήτους κύκλω, και εγγύς των αγίων θυρών ίστατο νέος τις εικοσαετής, ξανθός, μ’ επανθούντα τον πώγωνα, ασκεπής, ανυπόδητος, σχεδόν γυμνός, με το υποκάμισον και την περισκελίδα, ίστατο ενώπιον της εικόνος του Δεσπότου Χριστού, με τας χείρας εσταυρωμένας κάτω νεύων, εν σχήματι μετανοίας και ταπεινώσεως. Και ηνοίγοντο τα βημόθυρα, κι εξήρχετο ο ιερεύς ο εφημέριος, αρτίως φορέσας την ιερατικήν στολήν όλην, με τα κεντητά Σεραφείμ επί του λείου λευκομετάξου του επιτραχηλίου, με το φαιλόνιον όλον ποικιλτόν με κλαδωτούς σταυρούς, ασκεπής την κεφαλήν, με το μέλαν επανωκαλύμμαυχον επί των ώμων, κρατών διά των χειρών υπό το φαιλόνιον τυλιγμένον το ιερόν Ευαγγέλιον, και ίστατο επί των βαθμίδων του εικονοστασίου. Και δεξιόθεν του

χορού ήρχετο ο ηγούμενος, ο ανάδοχος του μέλλοντος να καρεί εις μοναχόν, όπως τον παραστατήσει κατά την τελετήν της κουράς. Και τότε ο πρώτος χορός έψαλλεν· «Αγκάλας πατρικάς, διανοίξαί μοι σπεύσον· ασώτως τον εμόν, κατηνάλωσα βίον». Και είτα ήρχιζαν αι ερωταποκρίσεις, εκείναι τας οποίας ησμενίζετο ν' αναμιμνήσκη σήμερον εις τον Σαμουήλ ο κυρ- Γιάννης ο Μανάφτης, το «Τι προσήλθες αδελφέ», και τα λοιπά.

«Παραμένεις τω μοναστηρίω και τη ασκήσει μέχρι τελευταίας αναπνοής;» ηρώτησεν ο ιερεύς· και ο ζητών την κουράν δόκιμος απήντησε: «Ναι, του Θεού συνεργούντος, τίμιε πάτερ».Και πάλιν αυστηρώς ο ιερεύς επανέλαβε, προτρέπων τον δόκιμον να σκεφθεί ωριμότερον· «Βλέπε τίνι προσέρχη, τίνι συντάσση και τίνι αποτάσση». Και ο δόκιμος εβεβαίωσεν, ότι δεν έρχεται «εκ τινος ανάγκης ή βίας, αλλ' εκουσία αυτού γνώμη». Και μετά ταύτα έγινεν η τριπλή επίδοσις του ψαλιδίου, μεθ' ην ο ιερεύς έκειρε σταυροειδώς την κόμην του νεοφύτου, και είτα ήρχισε να εγχειρίζει αυτώ ανά εν τα σημεία και τα ενδύματα του μοναχικού σχήματος, επιλέγων εις εκάστην επίδοσιν· «ο αδελφός ημών (ο δείνα) λαμβάνει το παλλίον, (την ζώνην, τον ανάλαβον, τα πέδιλα, κτλ.)». Και τότε ο τέως δόκιμος, ο ιστάμενος ημίγυμνος προ της εικόνος του Χριστού, ενεδύθη, παρουσία πάντων, τα σύμβολα του μοναχικού σχήματος. Και ο τέως Σπυρίδων (ή Σωτήριος, ή Στυλιανός, ή Σταμάτιος) μετωνομάσθη Σαμουήλ.

Μεθ' ο, τελεσθείσης της θείας ευχαριστίας, και του νεοφύτου μεταλαβόντος των θείων μυστηρίων, ο ηγούμενος διέταξε τον μάγειρον να ετοιμάση τηγανίτες, και παρήγγειλεν εις τον κελλάρην να φέρη φιάλην ρακής, προς παράκλησιν των αδελφών. Καθόσον ούτος ήτο ο μόνος γάμος και η μόνη χαρά του μοναχού η επίγειος, και η αδελφότης έπρεπε να ευφρανθή ευχομένη εις τον νεωστί καρέντα μοναχόν· «Να είναι στερεωμένος και να ευαρεστήσει Θεώ και ανθρώποις».

Αυτά ενθυμείτο ο πτωχός Σαμουήλ, και ήτο ο πτωχός Σαμουήλ ο ίδιος, όστις τα είχε περάσει. Και την εσπέραν ταύτην επανήρχετο εκ του μικρού οικίσκου, όπου κατώκουν εκείναι τας οποίας η γειτόνισσα η κυρα-Κώσταινα ωνόμαζε «παπαδιές». Εκεί είχεν εισέλθει περί την ενάτην ώραν, όταν είχεν επιστρέψει εκ των οικιών, όπου είχε συνοδεύσει διά τας βαπτίσεις τους ιερείς. Και εκεί εις τον μικρόν οικίσκον εύρε τας δύο ωχράς κόρας, την μίαν, την αναιμικήν, την ολίγον τι ραχιτικήν, την ασχημούτσικην, και την άλλην την ισχνήν, αλλά νοστιμούλαν. Εκεί ήτο και η μήτηρ των η υπερμεσήλιξ αλλά κόκκινη ακόμη και όχι πολύ ζαρωμένη. Ήδη προ ενός έτους, ο καλόγηρος είχε συνδέσει ακουσίως τας σχέσεις ταύτας. Αυταί ήσαν πτωχαί γυναίκες κι εξενοδούλευαν, προσεφέροντο δε προθύμως να τον βοηθώσιν εις την καθαριότητα και τον ευτρεπισμόν του ναού, και ο πτωχός νεωκόρος έδιδεν εις αυτάς κάτι εκ του πενιχρού μισθού του κι εκ των τυχηρών του. Φυσικά, ο καλόγηρος δεν ηδύνατο ν' αποφύγη την συνδιάλεξιν μαζί των.

Εκείναι δεν εστενοχωρούντο παντάπασιν εκ του σχήματος του μοναχού,

υπερέβαινον ανά δύο τους σταθμούς του θάρρους, εφαίνοντο ότι ανετράφησαν εις πόλιν (δόξα τω Θεώ) πρωτεύουσαν της Ελλάδος, όπου προλήψεις και «σκουριασμένες ιδέες» δεν επικρατούσι. Σιγά-σιγά ήρχισαν να παρεισδύωσι και εις το μικρόν κελλίον, όπου κατώκει ο καλόγηρος. Έπειτα, η μήτηρ των, η κοκκινοπρόσωπη και όχι πολύ ζαρωμένη, ήτο πάντοτε παρούσα.

Είτα ήρχισαν να παραπονούνται ότι δεν εμβήκε και αυτός μίαν φοράν να πάρει έναν καφέ εις τον μικρόν οικίσκον των, τον έλεγαν ακατάδεκτον, και τα τοιαύτα. Τέλος ο καλόγηρος, διά να μην τον παραφορτώνονται, επήγε μίαν φοράν και τας επεσκέφθη, αλλ' είχεν απόφασιν να μη ξαναϋπάγη. Είτα, επειδή τα παράπονα επετείνοντο, επήγε και δευτέραν φοράν και τρίτην, και ύστερον από δύο μήνας, κατήντησε να εισέρχηται δις της ημέρας. Αι δύο νέαι εφαίνοντο τρέφουσαι προς αυτόν αδελφικά αισθήματα, ουδ' εδείκνυον την ελαχίστην δυσπιστίαν ή κακήν ιδέαν. Ο καλόγηρος, ο πτωχός, υπέφερε πολύ, ηνωχλείτο, επειράζετο. Ουχ ήττον ίστατο, δεν έπιπτε. Μέχρι της εσπέρας της Κυριακής, αφ' ης άρχεται η παρούσα απλή διήγησις, ουδόλως είχε πέσει. Την νύκτα δε αυτήν, ότε έμεινεν υπέρ τας δύο ώρας εις τον μικρόν οικίσκον, ήτο μόνον δευτέρα ή τρίτη φορά, καθ' ην εγίνετο νυκτερινή επίσκεψις. Έως τώρα είχε φυλαχθή, και τούτο διότι, κατά τας ώρας μάλιστα αυτάς τας προ του μεσονυκτίου, ώφειλε να ευρίσκηται εις το κελλίον του. Η ενορία ήτο πολυπληθής, εάν δε τυχόν παρίστατο ανάγκη μεταλήψεως ψυχορραγούντος, ή βαπτίσεως βρέφους κινδυνεύοντος, ή και ευχής εις λεχώ αίφνης τεκούσαν ή άλλο τι τοιούτον, εις αυτόν οι ενορίται θ' απετείνοντο προς άνοιξιν του ναού και προς ζήτησιν ιερέως. Και αν δεν εύρισκαν τον νεωκόρον εις το κελλίον;

Την νύκτα δε αυτήν, αφού είπαν πολλά με τας νεάνιδας και όχι ολίγα με την γραίαν, αι δύο αδελφαί του διηγήθησαν, ότι η πλαγινή των, η κυρα-Κώσταινα, τας υποβλέπει, ότι φλυαρεί εναντίον των πολλά, και ότι τολμά να κακολογή και αυτόν, τον καλόγηρον· όλα ταύτα, έλεγαν, από την ζήλιαν οπού είχε, βλέπουσα τας αθώας σχέσεις των. Αθώας σχέσεις των! Βεβαίως, το εφρόνει εν συνειδήσει ο καλόγηρος, το εφρόνουν και αυταί. Αλλ' εις τι ημάρτησαν τάχα; Μήπως δεν εφέροντο καλά; Και όμως η γραία, η όχι πολύ ερρυτιδωμένη, είχε την εσπέραν εκείνην ερυθροτέρας του συνήθους τας παρειάς, ιδού διατί. Αφού είχε καλέσει τον καλόγηρον, ειπούσα αυτώ μυστηριωδώς, ότι κάτι είχαν να του πουν τα κορίτσια (και το κάτι ήσαν τα αφορώντα την γειτόνισσαν, την κυρα-Κώσταινα), εφρόντισε ν' αγοράση ολίγον ρητινίτην, διά να κεράσουν τον επισκέπτην. Έπιε και αυτή ενάμισυ ποτηράκι (διό και αι παρειαί της έλαβον χρώμα τρίγλης ζεστής και αι ρυτίδες της έτι μάλλον ωλιγόστευσαν) έπιε και ο καλόγηρος δύο, έπιαν και τα κορίτσια από μισό. Ο καλόγηρος την εσπέραν εκείνην ήκουε τι του έλεγαν αι δύο αδελφαί μάλλον με τους οφθαλμούς παρά με τα ώτα. Εκοίταζε τα χείλη δι'ων εξήρχοντο αι λαλιαί, τα εκοίταζεν ως να ήθελε να ροφήση τας λέξεις και να

γλείψη και τα χείλη, εξ ων απέρρεον. Του εφαίνετο, ότι αι λέξεις εκείναι είχαν σημασίαν άλλην, άρρητον, όχι την εκφραζομένην, την κοινήν. Απήντα δε εική, διά κοινών τόπων και μονοσυλλάβων. Αι δύο αδελφαί εφαίνοντο σχεδόν ωραίαι υπό το φως της λυχνίας. Της μιας μάλιστα, της νοστιμούλας, έλαμπε το ύπωχρον χρώμα, το ηλιώδες και μελιχρόν. Και αι δύο είχον γίνει ζωηρότεραι διά της συναναστροφής και διά του ολίγου οίνου. Έπειτα αι διάφοροι κινήσεις των μυώνων του προσώπου, τα μειδιάματα, αι γέλωτες, αι στάσεις, και αι χειρονομίαι, επί πάσι δε το ατημελές της οικιακής περιβολής, όλα συνέτεινον εις το να φαίνωνται άλλαι, αγνώριστοι. Η μεν Ελπινίκη είχε τας ωλένας γυμνάς μέχρι του αγκώνος κι εφόρει λεπτόν, λευκότατον σάκκον, της δε Κατίνας, της νοστιμούλας, έτυχε να λείπη το επάνω κομβίον του λευκού περιστηθίου της, το δε υποκάμισόν της ήτο άνευ περιλαιμίου, και εντεύθεν εφαίνετο γυμνός ο τράχηλός της και μέρος του στήθους της.

Η γραία , εν τοσούτω, είχε παρατηρήσει, ότι ο πάτερ Σαμουήλ είχεν εξερεθισθή εκ της εγγύς επαφής και ομιλίας μετά των δύο νεανίδων, και αίσθημα αορίστου φόβου εξηγέρθη παρ’ αυτή. Δεν ήσαν τα κορίτσια της τέτοια, όχι. Αυτή «εξηγοράζετο τον καιρόν» απλώς, ευρίσκουσα μικρόν συμφέρον εις την φιλίαν του καλογήρου, και περιπλέον είχε διατεθή συμπαθώς και φιλοφρόνως προς αυτόν, ως πολλαί πολλάκις γυναίκες διατίθενται φιλανθρώπως, μεθ’ αγνότητος, αν όχι μετ’ αφιλοκερδείας, προς τους μπεκιάρηδες, τους μη έχοντας εστίαν και οικογένειαν εν Αθήναις, και ζώντας μονότονον βίον εις έν ψυχρόν δωμάτιον, όπου πληρώνουσι δεκαπέντε ή είκοσι δραχμάς ενοίκιον, απλώς διά να μη κοιμώνται εις το ύπαιθρον τον χειμώνα. Αλλ’ οι μεν «εργένηδες» οι κοσμικοί, οι πολίτες, καθώς έλεγεν η γραία Τασού, δεν είναι και τόσον άξιοι οίκτου, διότι οι πλείστοι αυτών έχουσιν ως οικογένειαν την αγοράν όλην και ως εστίαν το προσήλιον, διημερεύοντες εις καφενεία, οινοπωλεία και άλλα χειρότερα μέρη. Εις τον καλόγηρον όμως απηγορεύετο και πάσα τοιαύτη τέρψις ή αναψυχή. Αυτός ώφειλε να οικουρή ή να ευρίσκεται παντού όπου τον εκάλουν οι ιερείς.

Διά τούτο η παρήλιξ γυνή με τα κόκκινα μάγουλα ειλικρινώς τον ελυπείτο, και τον είχε πονέσει, ως έλεγε. Ποτέ δεν είχε περάσει από τον νουν της, ότι ήτο δυνατόν «να τα πετάξη» ο πάτερ Σαμουήλ, ν’ αρπάξη την μίαν των θυγατέρων της και να φύγη νύκτωρ μετ’ αυτής, νυμφευόμενος αυτήν με στέφανον ή χωρίς στέφανον, με παπά ή χωρίς παπά. Άλλαι μητέρες ίσως ήσαν ικαναί να χωνεύσουν με την συνείδησίν των έν τοιούτον πραξικόπημα. Αυτή όμως, ας ήτο και αμαθεστάτη, ας μην είχε σαφές και ισχυρόν το θρησκευτικόν αίσθημα, εν μέσω της κοινωνικής και εκκλησιαστικής ελεεινότητος, ήτις πανταχόθεν μας περιβάλλει, ουχ ήττον δεν θα το εχώνευε ποτέ. Επ’ ουδενί λόγω θα έστεργε να φαίνεται ως «αφωρισμένη» εις τον κόσμον. Εγνώριζε μίαν γυναίκα από άλλην συνοικίαν της πόλεως, της οποίας μία των θυγατέρων είχε πάρει έναν καλόγερον. Τρομάρα της! Σώσον, ελέησον,

Κύριε! Μετά την εις τον παράνομον γάμον συγκατάθεσιν, η γυνή εκείνη της εφαίνετο άλλη, ως να ήλλαξεν υπόστασιν, ως να μην ήτο η ιδία πλέον. Της εφαίνετο ως «αφωρισμένη» πράγματι. Η πομπιωμένη! δεν εντράπηκε!... Τα μάτια της είχον αγριότητα, το πρόσωπόν της ήτον ως πρησμένον με χρώμα στάκτης, και το σιαγόνι της είχε στραβώσει, ως να είχε πάθει τίποτε από κανένα ξωτικόν. Ο πάτερ Σαμουήλ, όστις ποτέ δεν άφηνε τα καλογηρικά του, της είχε διηγηθή δι' ένα «παράδελφόν του», όστις προ ετών ήτο διάκονος εις μίαν των μονών του Αγίου Όρους. Είτα φυγών τον Άθω, ήλθεν εις τας Αθήνας, όπου αίφνης μίαν πρωίαν τον βλέπει με τα γένεια ξυραφισμένα, με καπέλον και με φράγκικα. Αν ήτον άλλος, δεν ήθελε τον γνωρίσει, αλλ' ο πάτερ Σαμουήλ τον ήξευρε καλά.

– Τι έπαθες, πάτερ Συμεών; Σε καλό σου! Τι σου ήρθε, βρε αδερφέ;

– Τι να κάμω, εντρέπεται κανείς να γυρίζη με τα ράσα, μέσα στον κόσμο!

– Και δεν ήξευρες να πας στη μετάνοιά σου, καθώς μου έχεις πει;

– Έκαστος έχει τον κρίνοντα αυτόν...

Μετά τρεις ημέρας μανθάνει, ότι ο Συμεών ούτος είχε νυμφευθή. Ο πάτερ Σαμουήλ ηπόρησε πώς ευρέθη ιερεύς να τον στεφανώση, και διηρωτάτο καθ' εαυτόν αν ο τοιούτος ιερεύς εξ αγνοίας άρα ή εν γνώσει το έπραξεν. Αλλ' εις επίμετρον, μανθάνει ότι ο γάμος δεν ετελέσθη κατά το δόγμα της Ανατολικής Εκκλησίας. Εις εκ των ευαγγελικών λεγομένων, των βοσκόντων ανά το πλήρες ουλών και τραυμάτων σώμα της Ανατολής, είχε τελέσει τον γάμον. Ο πρώην καλόγηρος είχε προσκολληθή είς τινα λέσχην, παρά την πύλην του Αδριανού, και έζη περιλείχων κόκκαλα πλησίον των. Ο πάτερ Σαμουήλ εσταυροκοπήθη πολλάκις και με τας δύο χείρας. Ούτως άρα το πονηρόν πνεύμα, το απελθόν κατ' αρχάς εκ του ανθρώπου εκείνου, επήγε και ηύρεν «άλλα επτά πνεύματα πονηρότερα εαυτού», και επιστρέψαν εγκατεστάθη οριστικώς εις την καρδίαν του. Φείσαι, Κύριε!

Τα ενθυμείτο, όσα είχεν ακούσει από τον καλόγηρον, η γραία, ότε αυτός ηγέρθη να υπάγη να κοιμηθή; κι εκείνη, χωρίς να κρατή λύχνον, τον προέπεμψεν έως την θύραν. Αι δύο κόραι έμειναν εντός του οικήματος, εις τον μυχόν του δευτέρου θαλάμου, όπου εγίνετο η συναναστροφή. Εκεί, εις το σκότος, η γραία επήγε παραπολύ σιμά εις τον καλόγηρον, και ως ήτο αναμμένη από τον ολίγον ρητινίτην, κάτι ήρχισε να ψιθυρίζη εις το ους του· λόγια σχεδόν ασυνάρτητα, εξ ων ο καλόγηρος αντελήφθη μόνον την κινδυνώδη φράσιν· «...έχασες τα νιάτα σου!» Διατί άρα η παρήλιξ γυνή με τας κοκκίνας παρειάς επήγε τόσον σιμά εις τον καλόγηρον, και διατί τα έλεγεν αυτά; Ίσως... διά να προασπίση τας κόρας της, τας οποίας ήθελε τιμίας και αμέμπτους. Αλλ' η ασπίς ήτο έμψυχος και είχε σάρκα και αίμα. Όταν ο καλόγηρος, με αίσθημα μελαγχολίας και μονώσεως, την εκαληνύκτισεν, η γραία Τασού ακουσίως του έσφιγξε την χείρα. Και η πνοή της ευσάρκου παρήλικος του έκαιε την παρειάν... Και ο προκύπτων εκ της μανδήλας βόστρυχος της κόμης της έψαυσε το μέτωπον. Τόσον μόνον. Και ότε ο καλόγηρος

απήλθεν εις το κελλίον του, πλησίον του ναού, είχεν εις το πρόσωπον επί πολλήν ώραν την αίσθησιν της επιψαύσεως της σαρκός και ωσφραίνετο ως οσμήν χώματος, ως εξ ανασκαφέντος τάφου προς ανακομιδήν οστών. Γη ει και εις γην απελεύση. Και αυθορμήτως ήρχισε να πλύνη το στόμα, το πρόσωπον και τας χείρας του. Και έπλασεν ο Θεός τον άνθρωπον χουν λαβών από της γης.
Κόλασις εδώ, Κόλασις κι εκεί! Σκώληξ ακοίμητος και πυρ αιώνιον! Γέεννα! Κλαυθμός και βρυγμός των οδόντων!
Μετά την πρώτην οπτασίαν των μοναστηριακών αναμνήσεων, των κοκκίνων και κυανών υέλων των θυρίδων του βυζαντινού ναού, των υποσκοτείνων χιβάδων, των εζωγραφημένων εις τους τοίχους μελαγχολικών Αγίων, των κυανών καπνών του θυμιάματος, των χρυσοκεντήτων ποδιών, των εικόνων με τα αργυρά και χρυσοκαπνισμένα «υποκάμισα», των αργυρών και χρυσεγγλύπτων λειψανοθηκών, του κοκκινίζοντος διά των θυρίδων στερεώματος, μυστηριώδους λυκαυγούς, της ροδιζούσης ανατολής, των στρουθίων των κελαδούντων εις τα φυλλώματα γιγαντιαίων κυπαρίσσων, της γενναίας φύσεως και του κλίματος, των ατελευτήτων δασών της καστανέας, επανήρχοντο πάλιν εις την φαντασίαν του αι δύο μικραί νεάνιδες με τα ωχρά πρόσωπα, με την λευκήν ατημελή περιβολήν των, με το πλέξιμόν των κρεμάμενον από του τραχήλου, με τους ισχνούς βραχίονας και τας λεπτάς χείρας, με τα κονδυλένια δάκτυλα, με τους λευκούς λαιμούς των, με τους υγρούς οφθαλμούς, με τους κυανούς κύκλους ολόγυρα, με τα αθώα και τρυφερά βλέμματά των. Επανήρχοντο και ήθελον διά της βίας να λάβωσι κατοχήν της καρδίας του. Αλλά παράδοξον! Η γραία, η αγωνιζομένη να προασπίση την αρετήν των, ως έμψυχος ασπίς, εγίνετο τότε διά μιας, διά τον πτωχόν καλόγηρον, ασπίς και βασιλίσκος, ωρθούτο φοβερά, ύψωνε την κεφαλήν, συνεστρέφετο, εσύριζε κι εζήτει να τον δαγκάσει εις το στόμα του... το οποίον απέπνεεν οσμήν χώματος κι επιψαύσεως σαρκός.
Και ένθεν και ένθεν αυτής αι δύο κορασίδες εγίνοντο αμυδραί, αόριστοι, ητμίζοντο, ελάμβανον ύπαρξιν ονειρώδη, μετεμορφούντο όλως. Και μετ' ολίγον επεφαίνοντο φύουσαι μικρά πτερύγια εις τους ώμους, αι χείρες των εγίνοντο άφαντοι, οι λαιμοί των ελεπτύνοντο, εμηκύνοντο, τα πρόσωπά των ωξύνοντο, εγίνοντο ρύγχη, μετεμορφούντο εις δράκοντας απειλητικούς. Και εις το μέσον των η γραία μετέβαλλε πάλιν μορφήν, ήνοιγε το στόμα της ως φρέαρ, τα μέλη του σώματός της εξηλείφοντο, εγίνετο όλη στόμα, στόμα χάσκον και έτοιμον να καταπίει. Αυτή ήτο η πύλη της Κολάσεως, κι εκείναι οι δύο δράκοντες οι αγρυπνούντες μη τις των αμαρτωλών εξέλθει της Γεέννης.
Ο καλόγηρος ετινάζετο φρίσσων επί της κλίνης του, εξύπνα τρέμων, και πάλιν εβυθίζετο εις νάρκην και κάρωσιν. Και έβλεπε την κλίμακα την μυστικήν, δι' ης ανέρχονται οι μοναχοί εις τα άνω, εις την νήψιν, εις την θεωρίαν, εις τον Παράδεισον. Κι έβλεπεν εις τον αέρα τας σκοτεινάς μορφάς των δαιμονίων, όσα

εμποδίζουν τους μοναχούς να φθάσωσιν εκεί επάνω. Έβλεπε την ιδίαν ψυχήν του αγωνιώσαν, φεύγουσαν, μη δυναμένην ν' αναβή, κινδυνεύουσαν να κρημνισθή εκεί κάτω, εις το στόμα της γραίας. Κι έβλεπε κατά σταθμούς επάνω τα φοβερά λογοθέσια, με τας τρυτάνας, με τας γιγαντιαίας βίβλους ανοιγομένας, κρατουμένας από αγγέλους συμπαθείς, και τους δαίμονας έλκοντας λυσσωδώς τας τρυτάνας προς τα κάτω. Κι έβλεπε παμπόλλους μοναχούς πίπτοντας από διαφόρων βαθμίδων της ουρανομήκους κλίμακος. Και ώκτειρε τους δυστυχείς εκείνους, και αυτός με τρεμουλιαστάς κνήμας και με ασθενείς χείρας προσεπάθει εναγωνίως να κρατηθεί επί των κάτω βαθμίδων. Αλλ' αίφνης έν σκοτεινόν δαιμόνιον, έχον εις το πρόσωπον τους χαρακτήρας της μιας των δύο νεανίδων, εναέριον φοιτήσαν, τον ήρπασε μανιωδώς από το κράσπεδον του ράσου του, και με όλας τας δυνάμεις του ετράβα, ετράβα επιμόνως να τον κατακρημνίσει. Ολίγον ακόμη και αι τρεμουλιασμέναι χείρες του θα εξεπιάνοντο από την ανωφερή δοκόν της κλίμακος. Αλλ' αίφνης εξύπνησε μετά νευρικού ανατιναγμού.
– Κόλασις εδώ, Κόλασις κι εκεί! εψιθύρισε ποιήσας το σημείον του Σταυρού ο μοναχός.

***

Την επαύριον προ μεσημβρίας, ο μοναχός Σαμουήλ μετέβη εις την αρχιεπισκοπήν, όπου έμεινε περί την ημίσειαν ώραν. Ακολούθως, αφού ηρίστησε, περί την δείλην, επεσκέφθη την μίαν μετά την άλλην τας οικίας των επιτρόπων και των ιερέων του ναού. Είτα, καλέσας μυστηριωδώς ένα γείτονα έχοντα κάρον, σχολάσαντα ενωρίς, του είπε ολίγας λέξεις, τας οποίας εκείνος μετ' εκπλήξεως ήκουσε.
– Και γιατί τέτοια ώρα, γέροντα; τον ηρώτησε.
– Θέλω να μη με μάθη κανείς, απήντησεν ο Σαμουήλ, και, σε παρακαλώ, να μη βγη απ' το στόμα σου.
– Και ξέρουν χαμπάρι οι πίτροποι; ηρώτησε πάλιν ο άνθρωπος.
– Μη σε μέλει, εγώ είμαι συνεννοημένος.
– Και τι ανάγκη τον έχεις τον κόσμο, αν σε ιδούν τάχα κιόλας; επέμεινεν ο έχων το κάρον.
– Ε! Δεν έχω ανάγκη τον κόσμο, έχω όμως ανάγκη τον εαυτό μου. Εγώ το ξέρω πλέον.
Ο άνθρωπος δεν εφαίνετο πεισθείς.
– Αν δε βαριέσαι, σύρε να ρωτήσεις στο σπίτι του επιτρόπου του κυρ Γιάννη του Ρηγίτσα, για να βεβαιωθής. Σε παρακαλώ μόνον, μην κάνης λόγο αλλού πουθενά έως αύριο.
Ο έχων το κάρον απεμακρύνθη, νεύσας διά της κεφαλής ότι θα υπάγη και θα τηρήση το μυστικόν.
Μετ' ολίγας στιγμάς, εφάνη η γραία Τασού ο εφιάλτης της προλαβούσης νυκτός.

– Πώς δε σε είδαμε σήμερα, Σαμουήλ; του λέγει.
– Τι να κάμω; Είχα δουλειές κι έτρεχα, απήντησε ψυχρώς ο καλόγηρος.
– Πού πήγες;
– Πήγα στη μητρόπολη, κι αλλού, κι αλλού.
– Πού αλλού;
– Εδώ, εκεί, είπεν αθύμως ο καλόγηρος.
– Τι πήγες στη μητρόπολη; Είναι καμμιά δουλειά;
– Άλλη φορά σου λέγω, είπεν αλλού βλέπων ο καλόγηρος.
– Έχεις, βλέπω, μυστικά, Σαμουήλ, είπεν η κοκκίνη γραία.
– Τι μυστικά, βλοημένη, να έχω;... Μα ωστόσο... άλλη φορά τα λέμε.
Την ιδίαν στιγμήν επέστρεφεν ο έχων το κάρρον. Ένευσε μακρόθεν εις τον καλόγηρον ότι επήγεν εις την οικίαν του επιτρόπου, ότι επληροφορήθη και δεν είχε πλέον καμμίαν υποψίαν.
– Μου είπαν, ότι επαρέδωκες, είπε διά της φωνής, και είσαι νέτος.
– Σιουτ! ένευσε διά του δακτύλου εις το χείλος ο καλόγηρος.
Η γραία ήκουσε την λέξιν του ανθρώπου, και έσπευσεν ευθύς ως απεμακρύνθη ούτος να ερωτήση τον καλόγηρον:
– Τι επαρέδωκες, Σαμουήλ; Τι σου λέγει αυτός; Τι είσαι νέτος;
– Δε λέει τίποτε, βλοημένη, απήντησεν ο καλόγηρος. Τάχα πως... παραδίνω... δίνω λογαριασμό για το κερί της εκκλησιάς... εις τους επιτρόπους, κάθε μήνα.
– Σαν αλλοιώτικος μου φαίνεσαι σήμερα, είπεν εν υποψία η κοκκίνη γραία. Μη σου ήρθε καμμιά ιδέα να μας φύγης, Σαμουήλ;
– Να σας φύγω; Όχι! είπεν εντόνως ο καλόγηρος.
– Κοίταξε, μη σε χάσουμε, γιατί σ' εμάθαμε, καημένε Σαμουήλ, και θα μας κακοφανή πολύ.
– Τι λες, βλοημένη;... Δεν σου λέω, ημπορεί να φύγω, ύστερα από καιρό... καθώς πολλές φορές σου είπα... μα εύκολα δεν φεύγει, βλέπεις, κανείς.
– Γιατί σ' επονέσαμε και μας πόνεσες, προσέθηκεν η γραία.
– Αλήθεια, είπεν ο Σαμουήλ. Ας είστε καλά. Μα, καλόγερος, βλέπεις, δεν μπορεί παρά να πάη στη μετάνοιά του μια μέρα...
– Ύστερ' από κάμποσα χρόνια, σα γεράσεις, Σαμουήλ.
– Όποτε είναι θέλημα Θεού.
Η γραία εσιώπησεν επ' ολίγας στιγμάς και είτα είπε:
– Τι όμορφα που περάσαμε ψες το βράδυ! Τα κορίτσια ευχαριστηθήκανε πολύ απ' τη συναναστροφή σου... Πότε πάλι θα μας έρθης, Σαμουήλ;
– Ε! καμμιά βραδυά πάλι, να περάσουν ημέρες.
Και η γραία, ιδούσα ότι η Κώσταινα την κατασκόπευεν απ' αντικρύ με την μικράν ηλακάτην της, απεμακρύνθη.

Την βαθείαν νύκτα, κοντά τα μεσάνυκτα, εκρούσθη η θύρα του μικρού κελλίου.

– Καλόγερε! Πάτερ Σαμουήλ!
Απάντησις δεν εδόθη.
– Σαμουήλ! Πάτερ Σαμουήλ! Καλόγερε!
Ουδέν σημείον ότι άκουσαν έσωθεν την επίκλησιν. Φως εις το παράθυρον δεν υπήρχε.
– Κάτι βαριά εκοιμήθηκε απόψε ο καλόγερος, είπεν ο κρούων την θύραν. Να μην το είχε τάχα των Κτιτόρων.
Και ύψωσε τον φανόν ον εκράτει προς το παράθυρον του κελλίου, εφωτίσθη δε τότε η όψις του, μεσήλικος ανδρός, ευτραφούς με ψαλιδισμένον το γένειον. Ήτο αυτός ούτος, ο κυρ- Γιάννης Μανάφτης· εξηκολούθησε να κρούη θορυβωδώς την θύραν ως και το παράθυρον του ισογείου οικήματος, υποψιθυρίζων με τους οδόντας·
«Τι προσήλθες, αδελφέ;» και πάλιν ήρχισε να φωνάζει δυνατά.
Αι φωναί και αι κρούσεις του κυρ- Γιάννη έσχον αποτέλεσμα το να τρίξη ελαφρώς έν παράθυρον γειτονικής οικίας, να διανοιγή, και μία κεφαλή να προβάλη διά του ανοίγματος. Ο κυρ- Γιάννης ήκουσε τον ελαφρόν τριγμόν, εστράφη, και διείδεν εις το σκότος την επιφανείσαν κεφαλήν.
– Τι να έγινεν ο καλόγερος; ηρώτησε, μην επήγε πουθενά;
– Τι τονε θέλεις; ηρώτησε γυναικεία φωνή.
Ήτο η γειτόνισσα η Κώσταινα, άνευ της ηλακάτης, ήτις, κοιμωμένη από της ογδόης, είχε χορτάσει τον ύπνον, κι εγερθείσα, ήλθεν εις το παράθυρον να ίδη και ν’ ακούση. Ο κυρ Γιάννης απήντησεν·
– Η πεθερά μου κινδυνεύει, και είναι ανάγκη να την μεταλάβουμε. Αλλά δεν ξέρω πού να είναι ο καλόγερος.
– Θα είναι στις παπαδιές, απήντησεν ετοίμως η Κώσταινα.
– Ποιες παπαδιές; ηρώτησε μετά προσποιητής απορίας ο κυρ- Γιάννης.
Η κυρα-Κώσταινα δεν απήντησεν απ’ ευθείας, αλλά μετά βραχείαν σιγήν επανέλαβε·
– Ποιος ξέρει αν δεν τον έχουν κρυμμένον μέσα οι παπαδιές, μην τονε ζηλέψει κανείς και τονε πάρει.
– Τι παπαδιές; Δεν καταλαβαίνω τι μου λες, κυρά, είπεν ο κυρ-Γιάννης, όστις τουναντίον είχεν εννοήσει εξ αρχής, διότι κάτι ήξευρε περί της σχέσεως την οποίαν υπηνίσσετο η από του παραθύρου γυνή.
– Θα είναι χωσιά σου λέω, επέμεινεν η Κώσταινα. Βρόντα εκεί (δείξασα την θύραν της γραίας Τασούς) να μάθης.
– Δεν μπορώ να βροντώ στα ξένα σπίτια, είπεν ο κυρ- Γιάννης.
– Μεγάλη προσβολή θα τις κάμεις! είπεν η Κώσταινα· δεν ξέρεις, καλέ, να καμωθής, να βρης αφορμή πως τάχα, επειδής δε βρήκες τον καλόγερο, πίστεψες πως θα πήγε κάπου σε κανένα εξωκκλήσι, και θέλεις να ρωτήσης τη γριά, μην της

άφησε το κλειδί της εκκλησιάς, ωσάν κλησάρισσα που είναι;
Ο κυρ- Γιάννης ο Μανάφτης εθαύμασε το σχέδιον της γυναικός. Εν τούτοις εδίσταζε να το βάλη εις την πράξιν.
– Θα πάγω καλλίτερα, είπεν, αφού επί στιγμήν εσκέφθη, να βροντήξω την πόρτα του παπα-Παυλίνου, που κάθεται δω κοντά. Θαρρώ να είναι εφημέριος, κι ίσως να έχει ο ίδιος το κλειδί, αν λείπη ο καλόγερος. Τέλος πάντων, ό,τι είναι, θα ξέρη.
Και ως είπεν, έκαμεν. Ο παπα-Παυλίνος, εφημέριος ων, ευρέθη έχων το κλειδίον της εκκλησίας και απελθών μετέδωκε την κοινωνίαν εις την ψυχορραγούσαν. Ο κυρ-Γιάννης εντράπη να ερωτήση τον ιερέα διατί το κλειδίον ευρέθη, εξαιρετικώς την εσπέραν εκείνην, εις χείρας του, και τι έγινεν ο καλόγηρος. Μόνον δε το πρωί έμαθε, μεθ’ όλης της γειτονιάς, ότι ο καλόγηρος είχεν αναχωρήσει την εσπέραν εκείνην, παραιτήσας το επάγγελμα του νεωκόρου.

Την δεκάτην ώραν της νυκτός, ο άνθρωπος με το κάρον είχεν έλθει έμπροσθεν του κελλίου. Ο πάτερ Σαμουήλ είχεν ετοιμάσει, άμα ενύκτωσεν, όλην την πενιχράν αποσκευήν του, και αφού την επεβίβασεν εις το κάρον, ανέβη και αυτός. Εξεκίνησαν διά τον Πειραιά. Όλη η συνοικία εκοιμάτο, και κανείς δεν τους είδεν, ειμή τινες αγυιόπαιδες, οίτινες υπέθεσαν ότι ο καλόγερος επήγαινεν εις κανέν εξωκκλήσιον.
Δεν είχεν ενδώσει εις τας πιέσεις των επιτρόπων, όπως μείνη επ’ ολίγας ημέρας, μέχρις ου εύρωσι διάδοχόν του. Εβιάζετο να φύγη φοβούμενος μήπως μετεμελείτο την επαύριον. Από της πρωίας εζήτησεν εκκλησιαστικόν διαβατήριον από την αρχιεπισκοπήν. Οι επίτροποι κατεθλίβησαν διά την αναχώρησίν του.
Επεβιβάσθη εις το πρώτον ατμόπλοιον, το αποπλέον διά την Θεσσαλονίκην, και με αίσθημα ανακουφίσεως, διά το οποίον ηπόρει και αυτός, επέστρεψεν εις τον Άθωνα, εις την μετάνοιάν του.

Πηγή: sansimera.gr